

Mielenterveyden
keskusliitto

Kirjallinen lausunto liittyen kuulemistilaisuuteen 3.10.2008

Opetusministeriö – soveltumattomuuteen ratkaisuja (Sora) -työryhmä
matti.hietanen@minedu.fi

AVOIN SUHTAUTUMINEN MIELENTERVEYSONGELMIIN LISÄÄ POTILASTURVALLISUUTTA

Mielenterveyden keskusliitto on tyytyväinen Opetusministeriön pyrkimyksiin potilasturvallisuuden parantamiseksi. Mielenterveyspalveluissa potilasturvallisuus vaarantuu liian usein esim. hoitotakuun jäädessä toteutumatta. Psykiatrisessa hoidossa potilasturvallisuuden vaarantuminen johtuu lähes aina henkilökuntapulasta. Eräs keskeinen syy henkilökuntapulaan on koulutetun henkilöstön riittämätön määrä. Alalle soveltumaton henkilöstö ei ole juuri koskaan syynä potilasturvallisuuden vaarantumiseen. Mielenterveysalalla on keskeisenä ongelmana koulutetun henkilöstön riittävyys, ei niinkään henkilöstön alalle soveltumattomuus.

Mielenterveysongelmat ovat varsin yleisiä. Masennus on yleisin psyykinen sairaus – työkäisistä kansalaisista vakavan masennustilan sairastaa vuosittain noin 6 %. Mielenterveyden ongelmat ovat tavallisia kaikkien opiskelijoiden keskuudessa. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan 28 % opiskelijoista kaipasi apua stressin hallintaan, 17 % itsetunto- ja ihmissuhdeongelmiin ja 16 % toivoi apua jännittämiseen. Vertailun vuoksi todettakoon, että varusmiehistä noin 5 % ikäluokasta keskeyttää palveluksen mielenterveysyistä.

Mielenterveysdiagnoosien mukaisten sairauksien oireisiin ei liity tekijöitä, jotka sinällään estävät pysyvästi työskentelyn sosiaali- ja terveysalalla. On huomattava, että vakavimmatkin mielenterveyshäiriöt ovat sairauksia, joista yleensä toivutaan. Mielenterveysongelmiin liittyvät turvallisuusriskit liittyvät lähes aina sairastuneiden henkilöiden henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Havaitsemattomat ja hoitamattomat mielenterveyshäiriöt muodostavat merkittävimmät mielenterveysongelmiin liittyvät turvallisuusuhat.

Valmisteltaessa turvallisuuden lisäämiseen perustuvia lainsäädännöllisiä ja hallinnollisia toimenpiteitä on huomattava, että sellaisten olosuhteiden kehittyminen, jotka suosivat mielenterveysongelmien salaamista, lisäävät terveysongelmia ja saattavat aiheuttaa vaaratilanteita. Olosuhteet, joissa mielenterveysongelmia potevat henkilöt katsovat parhaaksi vaieta ongelmistaan johtavat:

- 1) Ongelmien torjumiseen ja koteloimiseen
- 2) Käytöksen negatiiviseen sopeuttamiseen, joka tarkoittaa epäsosiaalista käytöstä, varuillaan oloa, huomaamattomuutta ja näkymättömyyttä
- 3) Tilanteesta pakenemiseen päihteitä käyttämällä

Mielenterveyden
keskusliitto

Mielenterveys perustuu kahdelle asialle: yhteisyydelle ja merkityksellisyyden kokemukselle. Yhteisyys tarkoittaa sitä, että ihminen jakaa kokemuksiaan ja näkemyksiään toisten ihmisten kanssa, kuuntelee ja tulee kuulluksi. Mitä paremmin tässä onnistutaan, sitä vankemmalla pohjalla on yhteisyys, ja sitä vähemmän jää tilaa ennustamattomille uhkille. Yhteisyys ja kokemusten jakaminen luovat mahdollisuuksia myös merkityksellisyydelle – sille, että ihmisen elämässä on tavoittelemisen arvoisia asioita.

Mielenterveyskuntoutuksessa työntekijän omakohtainen sairauskokemus on usein voimavara ja innostuksen lähde. Osa mielenterveysongelmista kuntoutuvista henkilöistä on hyvin motivoituneita työskentelemään auttamistyössä. Koulutetun ja motivoituneen henkilöstön ollessa merkittävin potilasturvallisuutta lisäävä tekijä, on tarpeen ennemminkin tukea kuntoutuneiden henkilöiden sosiaali- ja terveydenhuoltoaloille hakeutumista kuin vahvistaa pelkoja ja ennakkoluuloja ongelmia kohdanneita ihmisiä kohtaan. On huomattava, että erityisesti päihdekuntoutuksessa työntekijöiden omakohtainen kokemus päihdeongelmista on varsin yleistä.

Hoitohenkilöstön mielenterveysongelmat ilmenevät valtaosin työssäoloaikana. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan yli 20 % psykiatrasta hoitotyön henkilöstöstä on potentiaalisia masennusoireita ja yli puolet uupumusoireita.

Mielenterveysongelmien luonteeseen sopii toistaiseksi tehtyjä opintojen keskeyttämisratkaisuja huomattavasti paremmin määräaikainen opintojen keskeyttäminen. Mielenterveysongelmat ammattiin soveltamattomuuden syynä voivat olla mahdollisia vain hyvin erityisissä tilanteissa ja oppilaitoksen ulkopuolisen asiantuntijoiden erikseen harkitsemana. Alalle soveltumattomuutta käsiteltäessä tasavertaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä yksilön oikeuksia tulee kunnioittaa tinkimättä.

Mielenterveysongelmia tulee lähestyä avoimesti erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutuksessa. Mielenterveysongelmat ovat yleisiä terveydellisiä ongelmia, joiden kohtaaminen ja joista toipumisen mahdollisuudet tulee olla tuttuja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Mielenterveysongelmien esiin nostaminen erityisenä opintojen keskeyttämisen syynä uhkaa heikentää mielenterveysongelmia kohdanneiden henkilöiden alalle hakeutumista sekä opintojen aikana sairastuneiden henkilöiden avun piiriin hakeutumista.

7.10.2008

Mika Vuorela
koulutusjohtaja
Mielenterveyden keskusliitto